

SLÄKTTAVLAN

Nr. 72

December 2019

På Väg 11, Reklam för "vår" dag på Folkets Hus

Foto: HOVFOTOGRAF Ulf Nilsson

Staffanstorps Släktforskarförening

STYRELSENS FUNDERINGAR

För föreningen blev det en turbulent inledning av året 2019.

Till årsmötet i februari hade styrelsen förslag till uppdatering av föreningens stadgar, som första gången skrevs 1983 och reviderades år 2002. Styrelsen fick inte gehör för förslaget, som röstades ner.

Vid ett styrelsemöte två månader senare, lät föreningens ordförande Jan Nilsson styrelsen förstå, att han avgick med omedelbar verkan.

Ett halvår tidigare, november 2018, hade föreningen accepterat en inbjudan från SkSF att delta i deras projekt "Släktforskarvecka i Skåne 2019". Förberedelserna inför "vår" dag, som inföll den 2 juli, var i full gång, då Jan meddelade sin avgång och det var naturligtvis ett bakslag i detta arbete. Detta till trots beslutades att genomföra "vår" dag och det skulle visa sig, att våra farhågor om svårigheter att få respons för våra idéer hos affärsidkare m.fl. inom kommunen kom riktigt på skam. Trots föreningens blygsamma verksamhet i kommunen blev vi verkligen väl mottagna, dit vi kom med frågor/hjälp om stöd med lokal, annonsering, affischering, kopiering, ekonomiskt bistånd mm. Inte ens i vår vildaste fantasi kunde vi tänka oss ett bättre mottagande.

Mer om "vår" dag kan du läsa på sidan 10.

Efter "vår" dag blev det tid att planera för höstens släktforsarkurser. Två stycken blev inplanerade och med vårens två kurser har vi haft 21 deltagare på kurs. Vi har också utökat våra assistansmöten på biblioteken i Staffanstorp och Hjärup. Vi har för avsikt att fortsätta med både kursverksamhet och assistansmöten det kommande året. Detta arbete gör vi, i förhoppning att utöka medlemsantalet i föreningen och dessutom för att det är stimulerande och intressant för oss.

Just medlemmarna är ju avgörande för en förenings existens. I släktforskarföreningar, där medelåldern i regel är hög, är det angeläget att försöka sänka den. För vår förenings del är det med sorg vi meddelar, att två av föreningens mångåriga medlemmar, åldermännen Åke Sandgren och Bertil Thörn (se sida 23) avlidit under hösten.

Nu står år 2020 för dörren och vi ser med tillförsikt fram emot ett nytt föreningsår med bl.a. nya släktforsarkurser med start under januari och mars. Vi står också som värd för vårens ordförandekonferens, som skall avhållas på Folkets Hus den 8 februari. Det blir också på Folkets Hus, vi fortsättningsvis kommer att hålla våra föreningsmöten med början den 25 februari, då vi kommer ha årsmöte. Anledningen till att flytta till Folkets Hus är att vi har konstaterat, att merparten av våra medlemmar har kortare väg att ta sig till Folkets Hus än till Församlingsgården. Tillgängligheten är dessutom bättre, eftersom man enkelt tar sig in i lokalen med både rollator, rullstol och även med permobil. Dessutom hyr vi lokalen till ett lägre pris.

Styrelsen önskar alla medlemmar

en riktigt **GOD JUL** och **GOTT NYTT ÅR**

Staffanstorps Släktforskarförening År 2020

Program för Våren 2020

Möten

Lördagen 18/1

Släktforsknings dag (Tema Officerare och soldater- deras liv och bostäder). För vidare info se: www.rotter.se

Tisdagen 25/2 kl. 18.00

OBS tid och plats

Årsmöte på Folkets Hus. Underlag för mötet skickas med kallelsen.

Fil.dr. Solveig Fagerlund föreläser om "Kan man dö av moderpassion?" om sjukdomsnamn och dödsorsaker, tagit ur kyrkböcker.
Kaffe/Te och smula serveras till självkostnad.

Lördagen 28/3

SkSF:s Förbundsstämma. Plats meddelas senare via mail.

Tisdagen 21/4 kl. 18.00

OBS tid och plats

Föreningsmöte på Folkets Hus.

Vi börjar med föreningsinformation.

Gösta Gansmark berättar "En salig blandning" (resten får ni höra på plats).
Kaffe/Te och smörgås serveras till självkostnad,

Nybörjarkurser i Släktforskning

Start måndagen den 20 januari kl. 14-16 och 4 efterföljande måndagar (kurs 4), samt

Start måndagen den 2 mars kl. 14-16 och 4 efterföljande måndagar (kurs 5).

Om intresse finns, kontakta tommy.faltdt@telia.com eller lars42ahlstrom@bredband.net

Släktforskarforum

Vecka	Plats: Biblioteket	Veckodag	Datum	Klockan
3	Staffanstorp	Tisdag	14-jan	13 - 15
5	Staffanstorp	Tisdag	28-jan	13 - 15
7	Hjärup	Onsdag	12-feb	13 - 15
9	Staffanstorp	Lördag	29-feb	10 - 12
11	Staffanstorp	Tisdag	10-mar	13 - 15
13	Hjärup	Lördag	28-mar	10 - 12
15	Staffanstorp	Tisdag	07-apr	13 - 15
17	Staffanstorp	Tisdag	21-apr	13 - 15
19	Hjärup	Onsdag	06-maj	13 - 15
21	Staffanstorp	Lördag	23-maj	10 - 12
23	Staffanstorp	Tisdag	02-jun	13 - 15

Dessutom har vi, som vanligt, Släktforskarforum på biblioteken i Staffanstorp och Hjärup, där vi assisterar Dig i att lösa släktforskningsproblem.

Vårt Härad - våra Socknar

Bara, Bjärshög, Brågarp, Burlöv, Esarp, Flackarp, Genarp, Görslöv, Hyby, Knästorp, Kyrkheddinge, Lomma, Lyngby, Mölleberga, Nevishög, Skabersjö, Tottarp, Uppåkra, (Bjällerup och Särslöv)

De sjuka övergavs ända in i döden

(artikel av Ingrid Nathéll ur Sydsvenska Dagbladet 2007-04-09)

200 rostiga järnstavar med nummer på en åker är det enda som minner om de patienter som dog på Sankt Lars.

Borgarna i Lund ville inte ha dem på sina fina kyrkogårdar och få hade anhöriga som brydde sig. Kusken, som körde den enkla svarta tråkistan, var den ende som följde dem i döden.

LUND. Sankt Lars kyrkogård intill Flackarps mölla är en plats där den förnedring av de psykiskt sjuka, som rådde in på 50-talet manifesteras med all tydlighet.

Efter ett liv inlåsta på sjukhuset och övergivna av alla utom uppoffrande skötare fick de inte ens en värdig begravning. På järnstaven, som sjukhusets smed utformade som en enkel liljelig blomma, ristades journalnumret. Inget namn, bara ett "k" för kvinna och "m" för man.

Många av dem som vistades på Sankt Lars hade "glömts" av sina anhöriga, som skämdes och inte ville veta av dem. Några egna medel att betala en begravning hade de inte. Hemkommuner-na tyckte att det var enklast och billigast att sjukhuset skötte begravningen.

Under sjukhusets första år blev patienter begravda på kyrkogårdarna i Lund. Men borgerskapet sade ifrån. Bland deras familjegravar skulle det inte ligga mentalpatienter från Sankt Lars.

1895 öppnades den egna kyrkogården. Den 22 december detta år begravdes Maria Ringström. Numret, som alltså är journalnumret, leder till dödboken i Landsarkivet. Den första som begravdes på Sankt Lars blev bara 21 år. Hon kom att följas i döden av drygt 2000 patienter fram till 1951.

De sista åren fanns det lite mer värdighet vid begravningarna. Någon eller några skötare och kanske någon medpatient följde den döda till kyr-

kogården.

Tidigare var det bara en transport av den enkla svarta kistan, som snickaren på Sankt Lars tillverkade.

Skötseln av kyrkogården har inte heller präglats av värdighet. De flesta stavar har rostat sönder och försvunnit. Flertalet av de över 2000 järnstavarna är borta. Längre växte gräset högt. När jordbruksmaskiner körde tvärs över kyrkogården reagerade de Lundabor som kände till att kyrkogården fanns.

Dåvarande ägaren till marken, Realia, såg till att gräset klipptes. Skrivelser till länsstyrelsen från privatpersoner resulterade i att det sattes upp en skylt som berättar om kyrkogården. Idag är det en

stilla plats. Då och då tänds ljus, kanske av någon anhörig eller vårdare. Några få gravstenar med namn finns kvar. Det hände att någon anhörig bekostade en sådan. Den nuvarande ägaren (OBS, artikeln är från 2007, kan ha ändrats) till Sankt Lars, Kungsleden, har inga planer för kyrkogården. Nej, vi låter den finnas och ser till att den sköts och

behåller det skick som den har idag, säger Kungsledens förvaltare Fredrik Alvarsson.

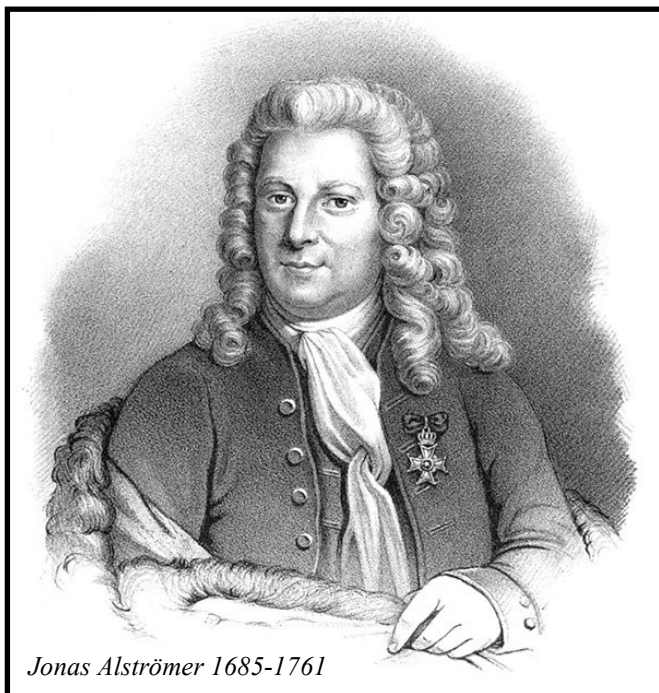
Det är nu svårt att tyda siffrorna på stavarna. Där det går framträder ett nummer som via arkivet berättar om en människa, som förnedrades under och efter livet.

I boken "Döden i Lund" av Jan Mårtensson och Per Lindström berättas om "31832 m). Han hette Bernhard Olsson och var åbosen från Ottarp. Han togs 1893 in på sjukhuset och dog där 1912.

Alströmer var den förste att odla potatis i Sverige

Fram till för några decennier sedan var potatis den vanligaste stapelvaran på svenska middagsbord. Idag har den fått konkurrens av pasta, ris och andra typer av livsmedel. Men potatisens centrala position inom klassisk svensk husmanskost är fortfarande ohotad.

Jonas Alströmer 1685-1761

Den som brukar tillskrivas äran av att ha introducerat potatisen i Sverige är Jonas Alströmer, som levde 1685-1761. Ibland stöter man på påståendet att det var han som var först med att odla rotfrukten i landet, ibland var det Alströmer som genom ihärdig propaganda fick svenskarna att äta potatis. Jonas Alströmer var visserligen en mycket driftig person och medverkade till att många nya typer av verksamheter startades i Sverige, både inom industrin och i lantbruket. Men han spelade aldrig någon större roll för potatisens popularitet i de breda folklagren.

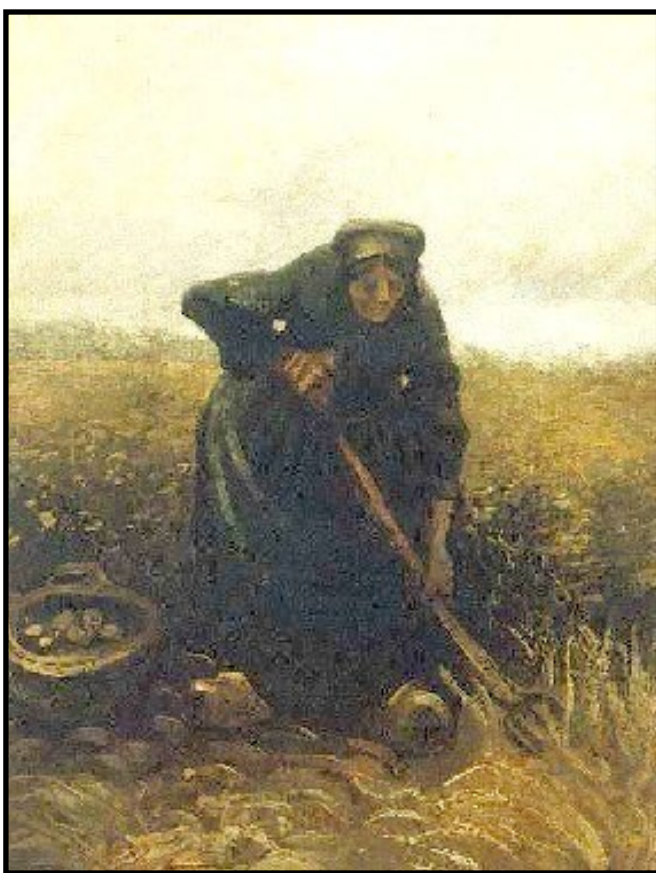
Myten om Alströmers inflytande på det svenska potatisätandet kommer från att han var den förste i landet som bevisligen odlade den nya grödan i större skala, i avsikt att den skulle ätas. Det skedde 1714 på Alströmers gård Nolvaga utanför Alingsås i Västergötland. Men redan 1658, många år innan Jonas Alströmer ens var född, hade naturvetaren och professorn Olof Rudbeck d ä drivit upp några potatisplantor i Uppsala. Påståendet att det var Alströmers förtjänst att potatis ersatte rovan som basvara i den svenska hushållen är också en myt. Visst författade Alströmer några skrifter om potatisens förträfflighet, och visst delade han ut sättpotatis för att sprida grödan till andra jordbrukare – men förgäves. Det var inte

förrän i början av 1800-talet, långt efter Alströmers död 1761, som potatisen slog igenom som livsmedel på allvar.

Alströmer har dock lämnat ett viktigt avtryck i den svenska potatishistorien. Inledningsvis gick knölna under namn som tartuffler och jordäpplen, men det var Alströmer som spred det från engelskan inlånade potatoes – senare försvenskat till ”potatis”.

Ett annat vanligt påstående är att potatisen fick sitt genombrott i Sverige sedan man kommit på att det gick att göra brännvin av den, men det är också en sanning med modifikation. Även om det med tiden blev populärt att göra sprit av potatis så håller inte den teorin fullt ut.

Det visade sig inte minst när husbehovsbränningen förbjöds vid mitten av 1800-talet. Många förväntade sig då att potatisproduktionen skulle

Skörd av potatis 1885.

Målning av Vincent Gogh.

minska, men istället ökade den. Ett faktum som talar för att landets bönder odlade grödan för att äta den snarare än för att bränna sprit av den. Vilket kanske inte är så konstigt med tanke på att potatis är mycket näringsrik och dessutom gav dåtidens lantbrukare högra avkastning per odlad areal jämfört med spannmål.

Olika begravnings seder

Begravnings sederna som beskrivs har förekommit fram till mitten av 1900-talet, lite olika länge i olika delar av landet. De har också varierat i olika delar av landet – de som beskrivs här är hämtade från bondesamhällets Småland, men förekommer även på andra håll. Beskrivningen täcker inte alla moment och tar inte upp själva jordfästningen.

Fattigbegravning på Torsås kyrkogård, 1904.
Johan Emanuel Thorin -

<http://digitaltmuseum.se/011013855403/>

Småland. S. Möre hd. Torsås sn." Fattig begrafning å Torsås kyrkogård, Kalmar län. Den döde var en fattig båtsman, som i många år "tjänat kronan". Anhöriga ägde han icke, de var förut döda. Medlidsamma grannar följde honom till grafven."

Tillkännagivande av dödsfall

När ett dödsfall inträffat var det viktigt att snabbt underrätta släkt och vänner. Detta kunde ske muntligt. Klockringning skedde i kyrkan med en liten klocka för kvinnor och en större klocka för män. Begravningsbrev skilde sig från andra brev genom sina svarta sorgkanter. Dessa förekom framför allt bland de högre stånden under 1800-talet, men bruket blev allmänt i början av

1900-talet. Annonsering i dagstidningar började förekomma i mitten av 1800-talet.

De under veckan avlidna tillkännages i kyrkan påföljande söndag som "påminnelse om vår dödlighet", också kallat tacksägelse.

Stå lik

Dödsfallen inträffade fram till mitten av 1800-talet oftast i hemmet. Det var viktigt att lägga liket rätt, dvs sluta ögon och mun och lägga armarna antingen längs sidorna eller i kors över bröstet. Liket tvättades och sveptes. Den avlidne förvarades i allmänhet där i ett särskilt iordningsställt rum fram till begravningsdagen. Fönstren täcktes med vita lakan, klockan stannades och speglar täcktes över. Världsliga bilder togs bort. På golvet ströddes hackat gran- eller enris. Här hölls likvakan och de som ville kunna komma för att se li-

ket. Numera förvaras liket i bårhuset fram till själva begravningsdagen.

Sorgkläder

De anhöriga förväntades sörja den döde i ett år. Under den tiden skulle festliga tillställningar undvikas. Den svarta sorgdräkten blev vanlig redan i slutet av 1600-talet. För män inom de borgerliga

samhällsklasserna var frack och hög hatt de vanliga sorgplaggen långt fram i tiden. Annars var sorgband på armen eller rockslaget det mest synliga tecknet. Bland de närmaste anhöriga kvinnorna var sorgslöjan det mest stående.

Gravöl

Redan på begravningsdagens morgon samlades de inbjudna gästerna i sorgehuset. Efter begravningsen samlades man åter i sorgehuset för gravölet. Gästerna skulle ha s.k. förning med sig. Vanligt var smör, bröd, ost, ägg, kött, gröt m.m.

Transport

Begravningen skedde förr i tiden ganska snart efter dödsfallet och den döde bars från hemmet till graven. Det var inte tillåtet att använda något med hjul. I mitten av 1800-talet blev det allt vanligare att den döde kördes till kyrkan med häst och vagn. Före kistornas tid bars liket på en likbräda.

Minnestavlor

Begravnings tavlor fick allt större utbredning i början av 1800-talet, framför allt i den sydvästra delen av Sverige. De anger namn, födelse- och dödsdatum samt någon form för hyllningsvers och illustrerades med kors, kistor, änglar m.m.

Pärلكransar

Kransar gjorda av glaspärلor hängdes på gravkorsen eller lades på graven. Den tunna tråden med glaspärلor formades till spiraler, blad eller blommor. Bruket kom ursprungligen från Italien och Frankrike men började förekomma i Sverige under senare delen av 1800-talet. Man lade den på kistan i hemmet och sedan följde kransen kistan till gravsättningen, då man lade kransen på graven. Blommor var dyra och kunde vara svåra att anskaffa.

Trots att metalltråden rostade och glaspärلorna kunde gå sönder av frosten varade kransarna längre än de av naturligt material. Efter en tid tog man hem kransen och förvarade den på loge eller vind för att användas vid nästa dödsfall.

Källor:

"Livets högtider" av Nils-Arvid Bringéus 1987 Informationsbroschyr om Begravningsmuséet, Ljungby. Artikeln är skriven av Gunilla Kärrdahl, som givit godkännande för vårt användande. Tidigare publicerad i medlemsbladet

Släktforskarföreningen Ane Värnamo
/Anita Börkén

Likkistaffär

Fotograf: Frans Ekdahl, Sjöbo

Fotografen Frans Ekdahl var verksam i Sjöbo och Vollsö omkring 1900. Ägaren till bilden undrar om någon känner till var fastigheten var belägen. Eventuell svar kan lämnas till: Alfred Weiss, tel. 046-209406 eller alfred.weiss2019@outlook.com

Kyrkoherde Bjuggs äventyr Skröna eller ej

Uppdiktad, häpnadsväckande eller otrolig (folklig och humoristisk) berättelse med ett ofta starkt burleskt inslag – det är en skräna! (enligt Svenska Akademiens Ordbok)

Ett herdaminne innehåller biografiska uppteckningar om stiftets kyrkoherdar och utgör en intressant och ofta roande läsning. Lunds stift har två minnestecknare, nämligen dels Cavallin, dels Carlqvist. Cavallin var en fantastifull herre som med gott humör rapporterade om de oförfärliga prästerna. Hans uppgifter får man ta med en stor nypa salt och misstanke om att en eller annan skräna smugit sig in.

Gunnar Carlqvist däremot anses tillförlitlig med noggrann angivelse av källor. Följande äventyrshistoria finns i Carlqvists Lunds Stifts Herdaminne, del V, tryckt år 1954. Den handlar om kyrkoherden i Brågarps och Nevishögs pastorat Elis Bjugg (1836-1906). Han blev kyrkoherde i pastoratet år 1886. Carlqvist uppger att källan är en uppteckning som finns på Dialekt- och Ortsnamnsarkivet i Lund.

Jag fick för mig att kolla upp bakgrunden till den otroliga tilldragelsen och kontaktade Dialektarkivet. Men allra först – förtäljd på äkta Baramål – berättelsen. Översättning i slutet.

Bjuggs hemresa

”E.B. brute titt å tätt syppa litt formied, liasom han åd formied osse, men so ble han osse so tjäck å fed so han konne inte gå te sist. En da so hade han vad ingje i Long å då som vanlet to han ingj forr loppor osse (”ta in (en sup) för loppor”), syftar på en s.k. loppesup, dvs sängfösare, kvällssup, sista supen för dagen enl Dialektarkivet) ose, so skolle han aga me drängjen hem om kvällen, men drängjen han va lia go som presten ti ta ingj, norr han kom ti stan. So lant om längje ble di do färia ti å köra mod himmed, men norr di so kom ti Höje bro so tafte di sprinten som håler bagkjärran ihopa me framkjärran so vöjnen skilldes ad, men de oppservera inte drängjen å presten han hade kommen i sömn so han märte inte nåd han heller, drängjen kjörde nu ti Brågarp me framkjärran där han sad, bagkjärran som presten sad po ble stānes vi Höje bro. Norr han so kom ti prestagāren i Brågarp so kom prästafruen ud å skolle ta imod sin man, so va han jo inte me, so sa hon ti drängjen hont kommer du him, har du ente kjærkeharnden me di, jo sa drängjen han sidder jo darr bag sa han do; darr bag din fyllehong, sa hon, do har jo inte mer än hala vöjnen me di him. So motte han

vāna om igen å köra å leda opp bagkjärran å presten osse, å norr han kom ti Höje bro igen, där sad presten på bagkjärran å såu som ett gott barn.”

Denna text lämnades in på Dialekt- och Ortsnamnsarkivet i Lund den 2/12 1942, dvs 36 år efter kyrkoherdens död. Skildringen har alltså levt på folkets läppar en avsevärd tid med allt vad det innebär av ”fjäder blir höna”-förvandling. Nog liknar berättelsen en vandringsägen?

Uppgiftslämnare var fd skollärare Alner och upptecknare var byggmästare J Aug. Persson (1874-1954). Persson dog samma år som historien dyker upp i Herdaminnet.

Tre år senare lämnar fd lantbrukaren Karl Åkesson (f. i Nevishög 1881) in en ögonvittnesskildring till Dialektarkivet. Den lyder sålunda:

Åkessons ögonvittnesskildring 1957:

”Beträffande ovannämnda bygdemålshistoria, som tillagts kyrkoherde Elis Bjugg i Brågarp, Bara härad, kan meddelas följande:

En dag, antagligen på hösten 1895, då jag och mina föräldrar bodde i Nevishög, Brågarps pastorat, skjutsade jag som 14-årig för min mor under en torgresa till Lund. Då vi på hemvägen vid 2-tiden på e.m. kommit något söder om avtagsvägen mot Knästorp, och nära avtagsvägen till första gården åt höger, dåvarande Arvid Larssons, påträffade vi ett ekipage med två hästar, kareten och körkarl jämte en kvinnlig resande. Ekipaget tillhörde kyrkoherde Bjugg och resanden var gästgivarefrun, Ullrika Nilsson i Staffanstorp. Av kareten stod bakkärran vänd åt vänster med båda hjulen i vänstra (östra) landsvägsgropen och framkärren med hästarna och körkarlen ett stycke framom i sydöst. Resanden hade just stigit ur kareten och stod vid dess vänstra sida samt syntes något förskrämd. På vår fråga, om vi kunde hjälpa dem på något sätt, svarade hon: nej, och på vår fråga, om det fanns någon person inne i kareten, svarade hon likaledes: nej. Vi lämnade dem då och fortsatte färden hem.

Det kan tilläggas, att kyrkoherde Bjugg hade på grund av en svårare fotskada med åtföljande amputation stor svårighet med att gå.

Det verkliga händelseförloppet synes ha varit följande: Gästgivarefrun hade för sin resa till Lund i något ärende av någon orsak ansett sig behöva åka i täckt vagn och därför lånat kyrkoherdens ekipage.

Framkomna till ovannämnda plats på hemvägen har hästarna på något sätt blivit skrämda och tagit

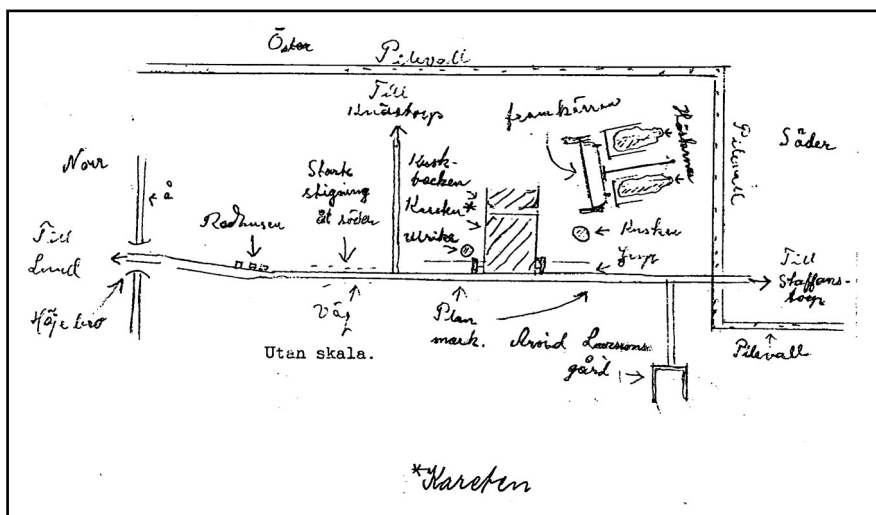
ett skenande hopp över gropen rakt till vänster. Det var som synes, ett allvarligt olyckstillbud. Det torde vara föga lyckligt, att ovanstående bygdemålsskildring intagits i ett så gediget verk som Herdaminnen.

Lund, Bantorget 13 den 25 april 1957/Karl Åkesson.

Åkesson menar att hans vittnesmål är det rätta. Men frågan är, kan en episod som utspelade sig 1895 så till den milda grad förvanskas att man inte känner igen mycket mer än kareten i Bjuggs reseäventyr. Är det inte fråga om två helt skilda händelser? Hur som helst har antagligen tvivel uppkommit ifall det verkligen var Bjuggs vagn eller någon annan som Åkesson såg då som 14-åring. Antagligen är det detta som fyra år senare föranleder Åkesson att göra ett tillägg till sin skildring, denna gång med en skiss över sceneriet.

Åkessons tillägg 1961:

"Ytterligare angående bygdemålshistorien om kyrkoherde Elis Bjugg i Carlqvists Herdaminne.

Teckning över där åsyftade händelse."

Kuskbocken var fastbyggd i kareten i övrigt och därmed vridbar över framkärran och kunde därför, även om den vore frånskild kareten, icke följa med framkärran och hästarna, medan däremot framkärran, vilken hästarna var förspända, följde med dessa. Hästarna torde icke ha råkat i sken. Ulrika torde själv ha öppnat dörren och krupit ur. Själv kände jag igen ekipaget, som jag tidigare sett Bjugg använda på sina resor i församlingen: två vackra, bruna, ganska resliga hästar och kusken i uniform.

Särskilt minns jag en gång på skolgården omkring 1892, då vi pojkar under en frikvart betraktade det i detalj och språkade med kusken, under det Bjugg antagligen konfererade med någon lärare.

Eljest brukade Bjugg ofta på sina småresor köra ensam i ett litet ponnyekipage, lagom stort för honom själv.

Säkerligen kan dåvarande prästgårdsarrendatorn Anders Åstradssons dotter, nu omkring 80-årig och gift med sedermera prästgårdsarrendatorn Johan Nordfors i Staffanstorp berätta mer om ekipagen.

Lund den 1 februari 1961.

Vad ska vi tro? Dokumenten får tala sitt språk. Men att berättelsen om kyrkoherden Bjuggs sena hemresa från Lund är en liten pärla av folkslig humor går inte att förneka. Inte heller att Karl Åkesson hade ett utomordentligt gott minne som kunde rekonstruera en barndomsupplevelse så många årtionden efteråt.

Översättning:

E.B. brukade titt och tätt supa lite för mycket, liksom han åt för mycket också, men så blev han också så tjock och fet så han kunde inte gå till sist. En dag så hade han varit inne i Lund och då som vanligt tog han in för loppor ?? också, så skulle han åka med drängen hem om kvällen, men drängen han var lika god som prästen att ta in, när han kom till stan. Så långt om länge blev de då färdiga till att köra mot hemmet, men när de så kom till Höje bro så tappade de sprinten som håller bakkärran ihop med framkärran så vagnen skiljdes åt, men det observerade inte drängen och prästen han hade kommit i sömn, så han märkte inte nåt han heller, drängen körde nu till Brågårp med framkärran där han satt, bakkärran som prästen satt på blev ståendes vid Höje bro. När han så kom till prästgården i Brågårp så kom prästafurun ut och skulle ta emot sin man, så var han ju inte med, så sa hon till drängen: hur kommer du hem, har du inte kyrkoherden med dig, jo sa drängen han sitter ju där bak sa han då; där bak din fyllehund, sa hon, du har ju inte mer än halva vagnen med dig hem. Så måste han vända om igen och köra och leta upp bakkärran och prästen också, och när han kom till Höje bro igen, där satt prästen på bakkärran och sov som ett gott barn.

Släktforskarvecka SKÅNE/Staffanstorps Släktforskarförening

Tisdagen den 2 juli 2019, mellan kl. 10-17 hölls en släktforskardag i Staffanstorp inom ramen för "Släktforskarvecka SKÅNE 2019" arrangerad av Skånes Släktforskarförbund.

Förberedelser

Med raminstruktioner från förbundet SkSF gjordes planering av lokaliteter, utställningar, föredrag, mm.

En redaktör från lokaltidningen SPEGELN intervjuade och fotograferade styrelsen under planeringsarbetet av arrangemanget, vilket så småningom resulterade i en artikel i tidningen.

Reklam och informationsblad om "vår dag" blev uppsatta i en del välbesökta affärer runt om i Staffanstorp. Vi satte upp affischer på biblioteken och i andra offentliga lokaler i Staffanstorp och Hjärup.

Vi delade ut informationsblad i en del postlådor.

Vi lät tillverka tavlor som ställdes ut vid strategiska platser t.ex. Åstradsgården under Svenska flaggans dag.

På kommunens digitala anslagstavlor vid ortens infartsvägar annonserade vi om vår släktforskardag.

Plats

Folkets Hus i Staffanstorp.

Hjälp med släktforskning

Fyra släktforskare från Staffanstorps Släktforskarförening hjälpte ca 20 personer med att hitta rätt i deras släktträd.

Utställning

Hembygdsföreningens utställning med konstnärer från Staffanstorp. Stiftelsen Uppåkra Arkeologiska Center informationsbord.

Föredrag

Lena Johansson från Staffanstorps Hembygdsförening höll föredraget "De som bodde vid Malmövägen". Monika Lennartsson från Stiftelsen Uppåkra Arkeologiska Center berättade om "UPPÅKRA – EN JÄRNÅLDERSSTAD"

Förtäring

Det blev en strykande åtgång på kaffe och kakor.

Besökare

Uppskattningsvis var det ca 80 personer som besökte dagen. En gästbok var framlagd i entrén där 60 personer skrev in sig med namn, hemort och ev. medlem i någon släktforskarförening.

Dokumentering

En engagerad fotograf, som var närvarande under hela dagen, tog massor med bilder. Av utrymmesskäl kan vi inte visa alla men ett antal väl valda ser ni på de följande sidorna.

Omdöme och Framtida arrangemang

Vi bedömer att det blev en lyckad dag med stort engagerat deltagande i en bra lokal och med lämpligt väder. Som kanske ni alla förstår är styrelsen positiv till arrangemanget. Det har satt Staffanstorps Släktforskarförening på släktforskarkartan och det är värdefullt för föreningens fortsatta verksamhet. Styrelsen ser också positivt på kommande liknade arrangemang.

Styrelsens Tack

Att genomföra det här arrangemanget kräver personer med stort engagemang och intresse, så vi vill framföra vårt stora tack till alla er som på olika sätt hjälpt till med jobbet före under och efter. Tack till Agneta, Mary, Torsten, Ulf och Ludvig. Även ett stort tack till alla er som hjälpt till att göra reklam för "vår" dag, Pontus Flodin, Eva Hassvall och Eva Åkesson på Staffanstorp kommun. Personalen på tidningen Spegeln, City-Gross, Sport Ringen, Spelbutiken, Petterssons Fisk och Skaldjur, Biblioteken i Staffanstorp och Hjärup, Hembygdsföreningen, Stiftelsen Uppåkra Arkeologiska Center och Hvilan Utbildning.

Släktforskar dag

- Staffanstorps Släktforskarförening
- Staffanstorps Hembygdsförening
- Stiftelsen Uppåkra Arkeologiska Center

Assistans

Fyra släktforskare
assisterade besökare
med att finna sin
släkt

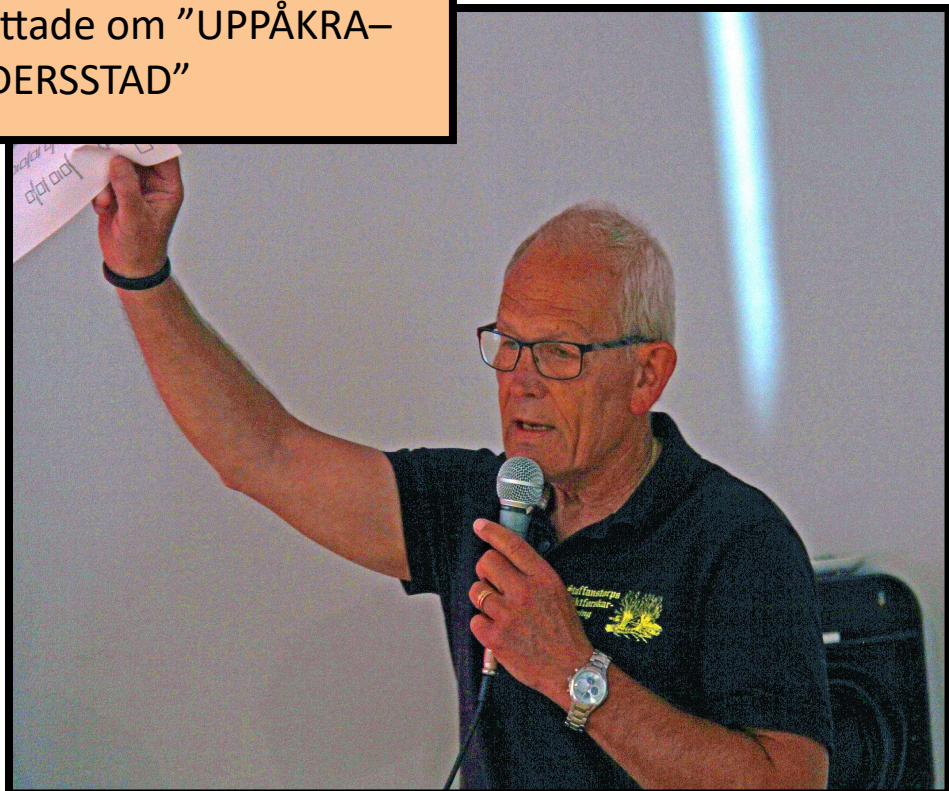

Föredrag

Staffanstorps Hembygdsförening höll föredraget "De som bodde vid Malmövägen".

Stiftelsen Uppåkra Arkeologiska Center berättade om "UPPÅKRA-
EN JÄRNÅLDERSSTAD"

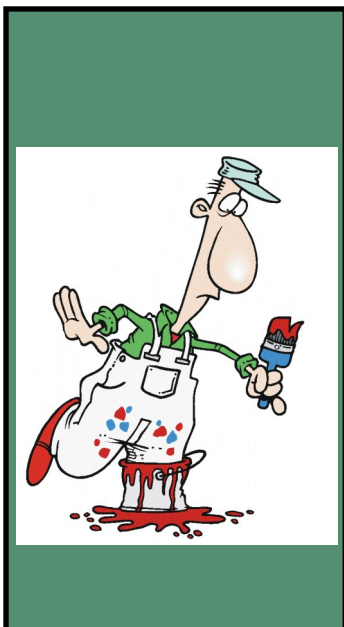

Utställningar

- Staffanstorp Hembygdsförenings utställning med konstnärer från Staffanstorp.
- Stiftelsen UppåkraArkeologiska Center informationsbord

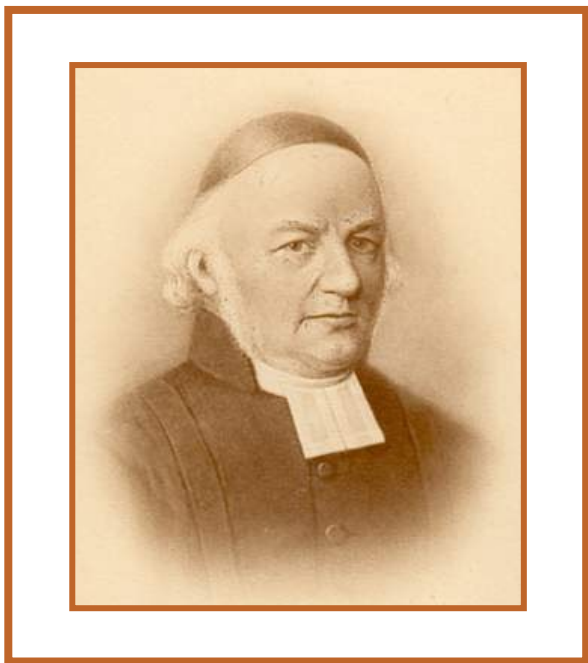

Samtliga foton: HOVFOTOGRAF Ulf Nilsson

Om Jacob Abraham Eurenus av Cecilia Cavallin

Jag vill berätta om en anfader, som levde 1625 – 1714. Han fick ett långt och innehållsrikt liv. Jacob Eurenus föddes som son till bonden samt skomakaren Abraham Persson och hustrun Märeta i Östergården i Edsele (Långsele socken). Mellan 10 och 14 år arbetade han som dräng hos olika bönder. Efter ytterligare ett år hos föräldrarna beslöt han sig för att studera.

Han var 15 år, när han begav sig utan pengar till fots söderut. Jacob tog sig ända ner till Strängnäs skola, där han skrevs in 24 nov 1640. Eftersom han var flitig och hade gott förstånd, lyckades han redan våren 1644 bli uppflyttad till gymnasiet. Fem år senare var han redo för Åbo akademi. Eftersom han inte hade råd med båtresan, traskade han runt Bottenhavet samt besökte då sina föräldrar på vägen. Den 23 aug. 1650 skrevs han in som student vid akademien och flyttade in hos medicine professorn Er. Achrelius. Han blev kvar där hela sin tid i Åbo. Efter att avlagt Fil. Kandidatexamen och disputerat avreste han 1656 till hemkommunen. Denna gång per båt!

Han fick en tjänst som gymnasieadjunkt i Härnösand år 1657. Året därefter gifte han sig med super-intendentens (landskamrerens) dotter, Brita Steuchia, samt utnämndes till historie- och poeseos lektor. Han prästvigdes även år 1658. Han promoverades till Fil. Magister i Åbo den 11 maj 1661. Under sin lektorstid var han rektor för Härnösands gymnasium under åren 1661, 1668 och 1672.

Under året 1674 pågick trolldomsprocesserna i Sverige. Enligt egen berättelse hade han den 16 okt. haft "en svår fantasia", som fick stor betydelse under dessa upprörda tider.

"Han drömde, att han blef tagen ur sin säng genom väggen af en för trolldom beryktad kvinna i Härnösand, bunden till händer och fötter och förd genom luften, därefter nedlagd hufvudstupa på jorden och slutligen återförd med en myckenhet råttor på armarna." Han hade inte berättat om sin dröm utan den kommande dagen rest till Torsåker. Medan han var borta, berättade en liten flicka för hans hustru, att han hade blivit förd på detta sätt. Många trollpackor red på honom och han hade ett betsel i munnen. En av trollpackorna ska ha sagt: "thet är dokk ömkeligt att vi så rida på Mäster Jacob". Natten efter hemkomsten från Torsåker tyckte han åter, att väggen öppnades och att en hand ville dra ut honom. Då hade han åkallat Guds namn. Samma flicka hade dagen därpå berättat om detta. Hon sa även, att trollkäringen sagt "then eldbranden var för tung".

Man finner alltså att även bildat folk påverkades av tidens farsot/skvaller!

Lektor Jacob Eurenus utnämndes den 15 april 1679 till kyrkoherde i Nora sn och några år senare blev han kontraktsprost över Södra Ångermanland. Som sådan deltog han i värderingen af kontraktets prästgårdsinventarier 1696.

När Jacob var 75 år anhöll han hos Kgl.Maj:t, att hans måg lektor Asp skulle få ta över pastoratet. Detta godkändes, då prostens Eurenus varit lärare i Härnösand i 23 år och därpå kyrkoherde i Nora i 22 år.

Han gifte sig 5 gånger och fick med dem sammanlagt 17 barn, 12 söner och 5 döttrar. Fyra av sönerna blev kyrkoherdar och två av döttrarna blev prästfruar. Sonen Abraham (1681-1746) blev t.ex. prost och kyrkoherde i Åkarp och Wittsjö i Skåne. En son, Jacob (f. 1676) blev provincialinspektör över tullarna i Ångermanland och Västerbotten.

Jacob Abraham Eurenus dog den 20 dec. 1714 vid 89 års ålder. I eftermälet står det "Lycklig poet, lärd och berömlig lärare.

Källa: Bygdén; Härnösands Stifts Herdaminnen, Nora socken

Dråp i Skåne.

Offret en 70-årig gubbe. Gärningsmännen två ynglingar på 18 och 19 år.

Arbetaren Anders Nilsson å Näsbygård påträffades morgonen till midsommardagen liggande död i kostallet under nämnda gård. Hans hufvud var mycket illa slaget. Som tillhygge har antagligen användts två stycken bitar af järnvägsskenor, enär dessa påträffades blodiga i närheten. Dessa järnbitar ha användts att laggas för dörrarna till kostallet. Kronolänsman C. E. Lagerholm i Skurup har midsommardagen på ort och ställe hållit förhör i saken.

Den döde var omkring 70 år gammal. Liket fanns i det s. k. oxstallet vid sjösidan nära intill Näsbyholms park. Den dödade passade de kreatur som gingo på bete i ängarna. Slagen hade träffat öfver munnen, näsan och pannan, så att ansiktet var alldeles krossat.

Misstankarne riktades på ett par ynglingar, som hade tillfälligt arbete på Näsbygård, nämligen Algot Persson och Viktor Viderberg, hvilka häktades. Algot Persson erkände, att han med ett stycke af en järnvägsskena utdelat det första slaget.

Såväl den dödade som de båda häktade hade midsommaraftonen varit på Näsbyholm och deltagit i den sedvanliga festen därstädes. Flera gånger under aftonens lopp hade de knuffat den gamle, satt krokben för honom och vält omkull honom. Den gamle hade beklagat sig däröfver. Då han sedan vid 3-tiden på morgonen begaf sig hemåt, följde de båda efter honom till det ute vid vägen liggande oxstallet. Här tilldelade Algot Pers-

son gubben ett slag bakifrån, som träffade nacken och fällde honom till marken. Därefter skall Viktor Viderberg hafva fullbordat dådet. Han skall nämligen ha utdelat de tre krossåren, som träffat ansiktet. Sedan slagen utdelats skall han hafva sparkat den slagne. Så lyder Algot Perssons bekännelse.

Något egentligt motiv kan icke uppgifvas.

Trots Perssons bekännelse och flera indicier, fortfor emällertid Viktor Viderberg länge att neka. Han hade sig ingenting bekant om mordet. Senare erkände han dock sin delaktighet i ogärningen och berättade: Under midsommaraftnen på natten hade de haft Anders Nilsson till föremål för drift. Strax före kl. 3 på morgonen hade de begifvit sig in i oxstallen. Där hade Algot Persson med ett stycke af en järnskena slagit Nilsson i nacken och därefter hade Viderberg tagit en annan skenstump och tilldelat N. slag i hufvudet samt sparkat honom, hvarpå de begifvit sig hem till Önnarp, där de vistades tills länsdetektiv Svensson anhöll dem.

Ingen af gärningsmännen har förut varit för brott tilltalad.

Algot Persson är född 1888 i Högsröds församling af Malmöhus län. Hans utseende vittnar visst inte om att han kunnat vara med om en dylik handling. Den andre, Viktor Viderberg, ser däremot ut som om han kunde vara med om lite af hvarje. Han är född 1889 i Önnarp strax intill Näsbyholm.

Båda förvaras i Ystads kronohäkte.

Dom i vad som kom att bli ett mord och anteckningar i fångrullan kan du läsa om i nästa tidning

Summering av Enkät svar från våra medlemmar

Med syftet att få föreningen mer aktiv och att få i gång en kommunikation med medlemmarna, gick vi ut med en enkät den 13 oktober 2019 och ställde några frågor.

Vi skickade enkäten till bortemot 70 medlemmar och cirka hälften svarade. Vi tackar för svaren vilka, för oss, är viktiga för att kunna initiera förbättringar.

Vi kommer senare att informera om hur vi kan använda oss av Er feedback.

Nedan följer en summering av svaren:

Bedriver Du aktiv släktforskning?

Ja – 66 %

Nej – 34 %

Har Du genomgått någon släktforskarkurs? Skulle Du vilja?

Ja – 76 %

Nej – 17 %

Intresse att delta: 17 %

Hur många av våra 4 föreningsmöten per år besöker Du?

0 – 47 %

1 – 14 %

2 – 25 %

3 – 7 %

4 – 7 %

Hur läser Du vår tidning Släkttavlan?

Allt – 76%

Skummar – 24%

Inte alls – 0%

Känner Du till att vi har en bokhylla på biblioteket?

Ja – 79%

Nej – 21%

Har Du tagit del av bokhyllans innehåll någon gång?

Ofta – 0%

Ibland – 41%

Sällan – 24%

Aldrig – 35%

Har Du förslag på hur föreningen blir mer aktiv?

Ordna släktforskarkurser, även fortsättningskurser.

Ordna intressanta föredrag (bl.a. personer-platser-händelser i Staffanstorp).

Forsknings café, (forska och få tips).

Informera om vDNA (i cafét, föreläsning och/eller kurs).

Ha samarbete med hembygdsföreningen och kanske andra föreningar.

Tillsammans dokumentera gravar i kommunen till "Rötter".

Gör släktforskarhörnan på biblioteket mer attraktiv (Informationsskyltar, foto från gamla tider).

Ordna utflykt, t ex till Rigsarkivet i Köpenhamn med en bit mat.

Har Du förslag på hur föreningen kan värva fler medlemmar?

Ordna informationsmöte för allmänheten ca 1 gång per år och ge introduktion om släktforskning. Ev. inkludera intressanta föredrag.

Egen kolumn i Spegeln (kanske gratis om vi skriver om intressanta saker i kombination med vår information om möte etc.).

Vara aktiv och synas. Kanske på kulturnatten, biblioteket, kommunens anslagstavlor, etc.

Informera om saker också utanför Bara Härad.

Aktiv styrelse, trevliga och lärorika ämnen vid allmänna möten, kursverksamhet.

Samarbete med Hembygdsföreningar-

Informera mer om medlemsmöten och dess program.

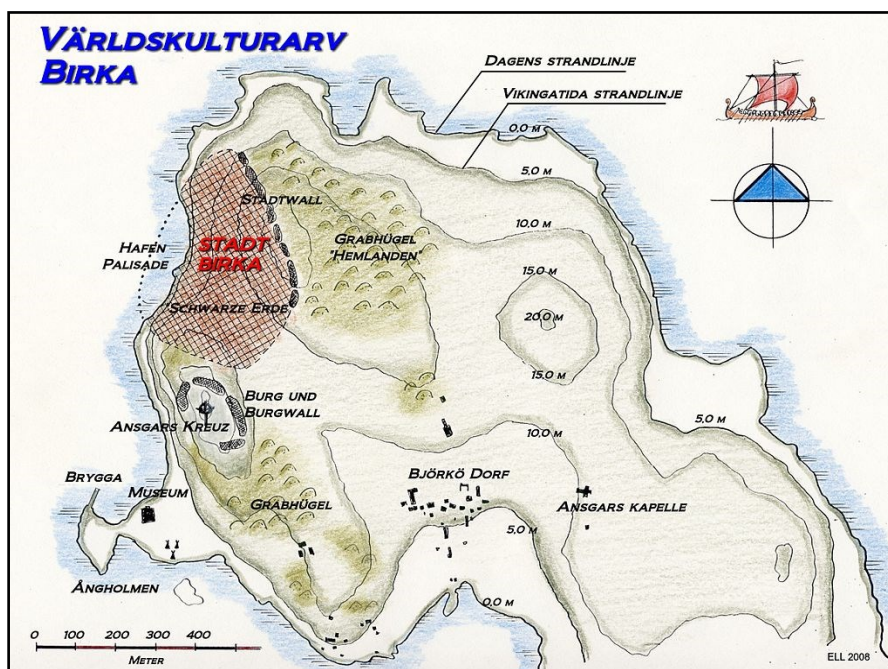

Medlemsinformation med hjälp av Mejl

För att få bättre kommunikationen med våra medlemmar så kommer vi bl.a. att distribuera information med hjälp av mejl.

Vi har nu fått in mejladresser från nästan alla som har mejl. Dock saknar vi fortfarande från 9 medlemmar. För de som saknas, skicka in Er adress till info@staffanstorpsslaktforskare.se

Om Du inte har mail så är vi tacksamma om Du informerar detta till Lars på tel. 046-257730.

Birka var Sveriges första stad

Omkring år 830 e Kr genomförde den frankisk-tyske munken Ansgar en missionsresa till svearnas handelsstad Birka. De källor som berättar om Ansgars färd skrevs efter hans död och nämner inte exakt var detta Birka låg. Historikerna har dock sedan mycket länge ansett att det var till ön Björkö i Mälaren som Ansgar kom. Bland annat visar riktiga fynd på platsen att det fanns

en stadsliknande bebyggelse där under den tid då den frankiske munken gjorde sin resa.

Birka har också sedan länge räknats som den första staden i det som idag utgör Sverige. Genom åren har det genomförts många arkeologiska utgrävningar på Björkö, något som har bidragit till att sätta fokus på Birka som "Sveriges första stad".

Men Birka är inte det äldsta exemplet på en stadsliknande bebyggelse i Sverige. Vid den nutida byn Uppåkra, i närheten av Lund i Skåne, låg under järnåldern ett kulturellt, politiskt och ekonomiskt centrum med betydligt äldre anor än Birka. Den stadsliknande bebyggelsen vid Uppåkra uppstod redan på 100-talet f Kr, alltså flera århundra-

Birka fornborg, September 2014

den före Birka, som tog formen av stad först på 700-talet e Kr. Uppåkra tros också ha överlevt den mellansvenska handelsmetropolen med åtminstone några decennier. Birka övergavs nämligen omkring år 970, medan invånarna vid Uppåkra troligen fanns kvar på platsen till in på 1000-talet.

Vad staden vid Uppåkra kallades är oklart, eftersom det inte finns några samtida källor som nämner ortens namn. Det är antagligen en av anledningarna till att fyndplatsen inte är lika känd som Birka, trots att den till ytan är mycket större. Dessutom är det först på 1990-talet som arkeologerna började gräva ut staden vid Uppåkra på ett mer systematiskt sätt. Birka på Björkö däremot har varit känt sedan medeltiden, och redan på 1600-talet utfördes mer eller mindre vetenskapliga undersökningar på ön.

En annan vanlig missuppfattning om Birka är att det skulle ha varit en vikingastad, något som ofta påstås i turistsammanhang. Det är dock sannolikt få av de 500-1000 personer som bodde i Birka som var vikingar – om man med "vikingar" tänker sig vildsinta råskinn som ägnade sig åt plundringståg i fjärran länder där de dräpte allt som

Rekonstruktioner av vikingatida hus 2008

kom i deras väg.

Staden existerade visserligen under den epok som i efterhand fått namnet vikingatiden, alltså åren 800-1050. Men tvärt emot vad många tror var det under den perioden relativt få nordbor som gav sig ut på långväga resor över haven. Och av dem var de flesta fredliga handelsmän, även om de säkerligen också kunde ta till vapen om så behövdes.

Merparten av de människor som bodde i Norden på vikingatiden var istället vanliga landsbygdsbor som levde av vad jorden gav och som sällan eller

aldrig lämnade hemtrakten. Sedd mot den bakgrunden var Birka en ovanlig företeelse, eftersom Birka inte var en bondby utan en stadsliknande tätort där huvudsakligen hantverkare, handelsmän och krigare vistades.

Och om det nu till äventyrs ändå fanns några "vikingar" i Birka så var det troligen inte så de kallade sig själva. Det finns i alla fall mycket få samtida omnämningar

av ordet "viking" bevarade, och när ordet förekommer verkar det snarare syfta på de långväga färderna i öster- och västerled, inte på de människor som levde då.

(Ur boken 101 historiska myter av Åke Persson och Thomas Oldrup)

Rekonstruktion av vikingatida båtar, 2008

Minnesord – Bertil & Åke

Bertil Thörn och Åke Sandgren, viktiga personer i Staffanstorps Släktforskarförening, har lämnat oss.

De var trogna medlemmar i vår förening och båda var aktiva i styrelsen. Bertil under 1989–2011 och Åke mellan 2001–2019. Båda assisterade dessutom med släktforskningsstjänster på Landsarkivet i Lund. Bertil var också redaktör för vår tidning Släkttavlan och han höll kurser i texttydning. Åke höll kurser i släktforskning.

Båda var mycket kunniga i de flesta frågor och var alltid behjälpliga med assistans då det behövdes.

Stort tack Bertil och Åke för Era värdefulla insatser i Släktforskarföreningen.

Föreningen hedrade de båda med blombukett vid begravningen. Både Bertil och Åke blev 82 år.

Styrelsen

Staffanstorps Släktforskarförening

Hemsida: www.staffanstorpslaktforskare.se Organisationsnummer 845001-4322

c/o Anita Börkén

E-post: info@staffanstorpslaktforskare.se

Farinvägen 19

Plusgiro: 479 26 99 - 3

245 33 STAFFANSTORP

Medlemsavgift: 120 kr, familjemedlem 60 kr

Styrelsen 2019

Ordförande	Vakant				
V.Ordförande	Tommy Fält	Rapsvägen 3,	245 43 Staffanstorps	070-5435944	tommy.faltd@telia.com
Sekreterare	Kerstin Karlsson	Vendelvägen 7D,	245 43 Staffanstorps	073-0401121	kerstingkarlsson45@gmail.com
Kassör	Anita Börkén	Farinvägen 19,	245 33 Staffanstorps	046-25 67 71	anita.borken@telia.com
Ledamot	Gerd Hjortsberg	Arkitektvägen 1,	245 35 Staffanstorps	070-2670752	hjortsberg.mats@gmail.com
Ledamot	Cecilia Cavallin	Knutsborg 2B,	245 45 Staffanstorps	046-25 38 68	cecilia.cavallin@mail.se
Ledamot	Lars Ahlström	Vindvägen 7,	245 38 Staffanstorps	046-25 77 30	lars42ahlstrom@bredband.net

Övriga

Redaktör	Alfred Weiss	Prebendevägen 2,	247 53 Dalby	046-20 94 06	alfred.weiss2019@outlook.com
Revisor	Lars Frankell	Knutsborg 29,	245 45 Staffanstorps	046-25 70 69	lars.frankell@hotmail.com
Revisor	Tommy Möller	Rondovägen 13,	245 42 Staffanstorps	073-8254954	moller.tommy@gmail.com
Revisorsuppl.	Ingvar Hansson	Bjärshögsvägen 45,	245 93 Staffanstorps	040-44 64 42	Ingvar.hansson.molleberga@tele2.se
Valberedning	Sven Göran Persson	Rondovägen 5,	245 42 Staffanstorps	073-73 33 693	svegema@gmail.com

God Jul och Gott Nytt År från de Schweiziska Alperna.